

Краток
Документ

**ПРЕДИЗВИЦИ
ВО РЕШАВАЊЕ
НА ПРОБЛЕМИТЕ
ВО ГРАЃАНСКО-
ПРАВНАТА ОБЛАСТ**

Краток документ

ПРЕДИЗВИЦИ ВО РЕШАВАЊЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ ВО ГРАЃАНСКО-ПРАВНАТА ОБЛАСТ

Издавач:

Институт за европска политика - Скопје

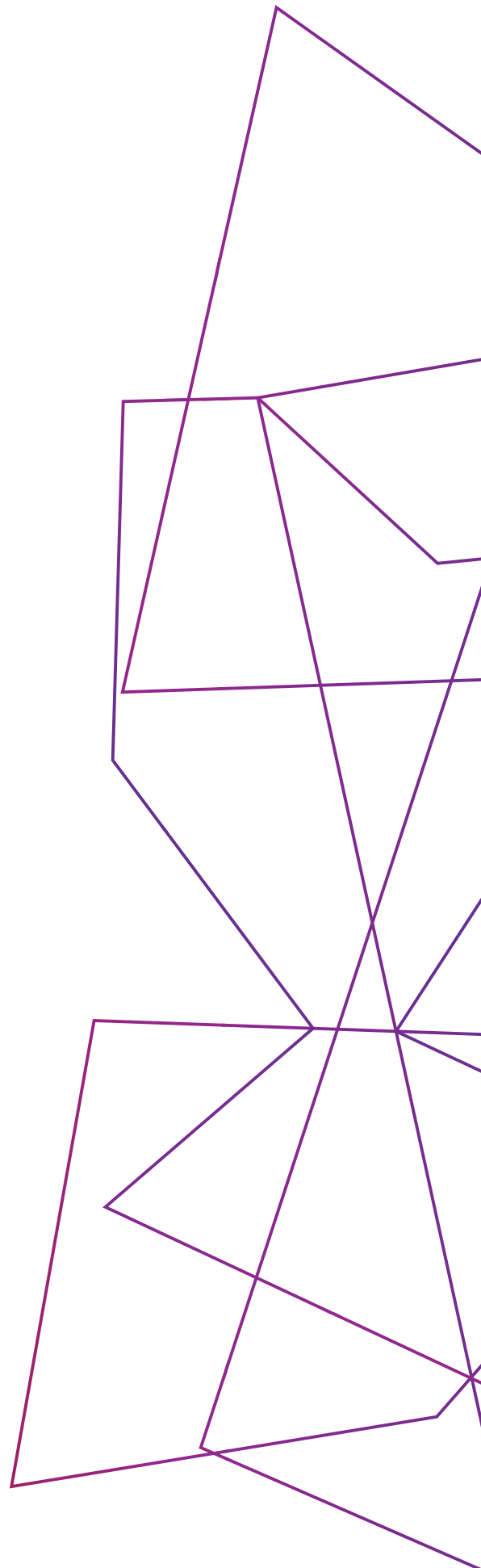
Автор:

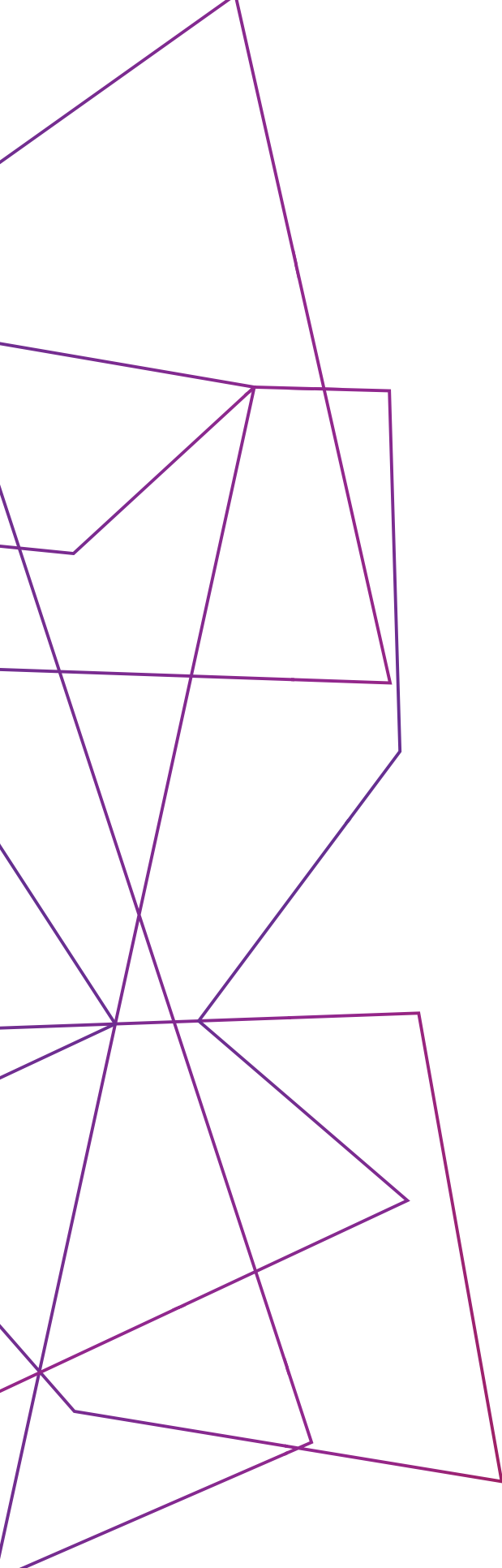
судија Антоанета Димовска

Графички дизајн:

Релатив

Овој документ е подготвен во рамки на проектот „Партнерство Јустиција - враќање на довербата на граѓаните“, финансиран од Европската Унија преку Секторот за централно финансирање и склучување договори при Министерството за финансии во Република Северна Македонија. Содржината на овој документ е единствена одговорност на авторите и на никој начин не може да се смета дека ги претставува ставовите и гледиштата на Европската Унија.

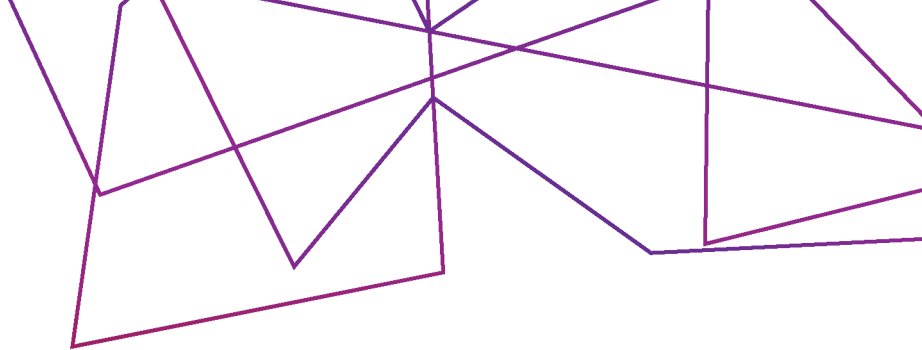
1. ИЗБОР НА СУДИИ СО ИНТЕГРИТЕТ, КРЕДИБИЛИТЕТ И ЗНАЊЕ

Ова е првиот предуслов за каква било реформа во судството, без вакво нешто нема квалитет во судството и сè друго што ќе биде предложено е без значење. Но, факт е дека има голем број судии кои посветено ја работат својата работа и во целиот овој период одолеваат на разните влијанија и обиди да бидат дискредитирани.

Имајќи ја предвид судската практика од осамостојувањето на Република Северна Македонија, па досега може да се констатира следното:

Се укинаа судовите на здружен труд, кои беа надлежни за работните спорови, за да се направи голема реформа во 1996 година со укинувањето на окружните стопанските судови и Стопанскиот суд на Република Македонија. Со оваа реформа се установија основните судови, како првостепените судови, апелациските судови во Скопје, Битола, Штип и Врховниот суд. Подоцна се формираше Управниот суд и Вишиот управен суд и Апелациониот суд Гостивар.

Сето ова придонесе да има застој во работата на предметите што е објективен момент, но и се покажа дека реформата не беше поддржана од персонален и технички аспект, што уште повеќе влијаеше на застојот. Имено, на основните судови се пренесе севкупната надлежност во постапувањето во прв степен, без да се екипираат просторно, персонално и технички.

Ова продолжи и во понатамошниот период, сè до денес.

- 1. Судовите не се технички опремени со оглед на обврските што ги имаат согласно законот и не се просторно и персонално екипирани.**
- 2. Измени во Законот за парничната постапка.**

Законот за парничната постапка го вовеле тонскиот запис од одржаните рочишта како задолжителен, но не само што судовите не се целосно технички опремени туку и опремата што беше инсталирана во најголем дел од судниците не функционира и не е соодветна. Ова од причина што опремата не е предвидена да работи толку работни часови и со таков капацитет како што работи.

Законот за парничната постапка од 2005 година беше закон што направи позитивни примени од аспект на забрзување на постапките и напуштање на истражното начело, но притоа не се задрже во обврската на судот правилно да ја утврди фактичката состојба.

Со измените на ЗПП од 2010 година, 2011 година и од 2005 година, законот претрпе измени што не го подобрија неговиот квалитет, туку, според мислењето на сите професионалци кои се занимаваат со граѓанското право, доведе до уназадување на квалитетот на правораздавањето.

Причина за ова се следните измени:

Вештачењето согласно измените на Законот за парничната постапка од 2010 година во член 235 став 1, утврдува дека судот ќе изведе вештачење како доказ, ако странката со тужбата или одговорот го достави стручниот наод и мислење на вештакот.

Ваквата законска одредба е целосно во спротивност со сите одредби што се однесуваат на доказите, фазата за нивно предлагање и во спротивност со целта заради која се изведува овој доказ.

Имено, доказот вештачење се изведуваше согласно дотогашниот член 235, кога заради утврдување или разрешување на некој факт е потребно стручно знаење со кое не располага судот. Ова законско решение во целост ја изразува суштината на доказот вештачење. Измената на член 235 став 1 во целост ја смени суштината, смислата и значењето на доказот вештачење.

Пред сè, странката уште со поднесувањето на тужбата „треба да знае“ кои факти ќе бидат спорни за тужениот, а кои не. Па, така, на пример, доколку се работи за тужба за надоместок на штета тужителот ќе треба да изготви сообраќајно вештачење, затоа што не може да знае дали тужениот ќе оспорува чија била вина за случената сообраќајна незгода, иако можеби пред поднесување на тужбата тоа воопшто и не било спорно. Од друга страна, тужениот ќе достави вештачење со одговорот на тужбата или судот во смисла на член 235 став 2 ќе определи вештачење со писмена наредба, ако стори веројатно дека постојат факти или околности поради кои не може да го прибави вештиот наод и мислење.

Да тргнеме од суштината што точно значи вештачењето. Вештаците се доказно средство, а вештачењето е функција (дејност, работа, задача) на вештакот. Вештакот е лице кое има стручни знаења од определена област со кои знаења не располага судот. Вештачењето завршува со наод и мислење, но не мора секогаш тоа да биде така. Имено, може да се работи за комплексно вештачење, па така едно вешто лице може да даде наод, односно да ги утврди фактите, а друго вешто лице да даде мислење.

Судот согласно законот го оценува секој доказ поединечно и сите докази заедно, што значи дека судот може да утврди и поинаква фактичка состојба од онаа што ја дал вештакот, а токму користејќи го вештачењето. На пример, вештакот детално опишал како се движел секој, какво дејство презел во определен момент, но погрешно заклучил дека тужениот е виновен за случената сообраќајна незгода, затоа што дејството што го презел е спротивно на законот. Конкретно, тужениот возел со дозволената брзина, реагирал навремено на сообраќајната незгода, но во моментот бил под дејство на алкохол поради што вештакот заклучува дека тој е виновен за случената сообраќајна незгода.

Да се вратиме на конкретната тема. Зошто актуелното законско решение по однос на вештачењето се коси со неговата суштина? Затоа што вештачењето е потребно тогаш кога судот нема знаења од определена област, а актуелното законско решение значи дека странката треба да претпостави кои факти судот не ќе може да ги утврди без вештачење. Напуштањето на оваа дефиниција во законот не ја менува суштината на вештачењето. Таа останува иста, но законот целосно ја анулира.

Од друга страна, со обврската на странките да го достават вештачењето со тужбата, односно со одговорот на тужбата од почеток го става овој доказ во поинаква положба од преостанатите докази што можат да се предлагаат и на подготвителното рочиште. Се коси и со суштината на подготвителното рочиште на кое се расправа токму за спорните факти за

кои странките предлагаат докази. Доколку на подготвителното рочиште помеѓу странките се постигне согласност околу тоа дека некој факт не е спорен, тогаш вештачењето што е доставено со тужбата токму заради утврдување на тој факт е апсолутно непотребно.

Законското решение од член 235 став 2 од ЗПП ако странката стори веројатно дека постојат факти или околности заради кои не може да го прибави вештиот наод и мислење, судот ќе определи вештачење со писмена наредба, ги доведува доказите вештачење, во „нерамноправна положба“.

Конкретно, кога едната странка доставува вештачење, таа самата ги дава насоките кои факти треба да се утврдат, додека доколку судот го наредува вештачењето, тогаш судот ќе му даде задача на вештакот на кои околности треба да се изготви вештачењето. Секако дека судот во својата наредба секогаш ќе може да побара од вештакот наод и мислење и на околност за која судот смета дека треба да се утврди. Ова веќе го доведува во прашање начелото на еднаквост на странките.

Во прашање секогаш ќе се доведе и непристрасноста на вештакот кој изготвува вештачење по барање на странката, за разлика од вештачењето што го наредува судот. Секако дека многумина ќе кажат дека, пред сè, игра улога интегритетот на вештакот, но судската практика го негира ова. Секојдневно се среќаваме со вештачења што ги доставуваат странките и се дијаметрално спротивни. Слободно може да се заклучи дека најчесто вештачењата се по желба на странките и дека супервештачењето се изготвува речиси во секој предмет. Кога се вели дека вештачењето се изготвува по желба на странката, тоа не значи дека странката инсистира тоа да биде изготвено така што од него ќе се утврдат факти што одат во корист на тужителот или на тужениот во зависност од тоа кој го побарал вештачењето. Имено, вештакот некако „природно“ заклучува дека така треба да се изготви вештачењето. Ова повторно се потврдува со фактот на постоењето

на дијаметрално спротивставени вештачења за иста фактичка состојба. Секако дека многумина ќе речат дека вештакот дал само свое мислење, затоа што тој така гледа на работите, но тоа едноставно не е така. Потребата од толку супервештачења упатува на горниот заклучок дека во последно време недостигаат стручни кадри кои ќе изготват квалитетни вештачења. Сепак, искуството и на судиите, но и на адвокатите со кои секојдневно дискутираме на оваа тема, се речиси едногласни дека се работи за вештачења изготвени „по желба“ на странките, односно по мислење на вештаците дека треба да го изготват вештачењето да биде во корист на странката која го бара неговото изготвување.

Недавањето насоки од страна на судот по однос на околностите на кои се изготвува вештачењето со себе ја носат опасноста вештаците „да ја донесат пресудата“. Да го земеме повторно за пример сообраќајното вештачење. Речиси без исклучок секое вештачење во кое вештакот наоѓа придонес на секој од учесниците во сообраќајната незгода завршува со заклучок со колкав процент учествувал секој во случувањето на незгодата. Дури и да достави другата странка вештачење во кое се утврдени идентични пропусти од сообраќаен аспект, заклучокот е различен по однос на дадениот процент. Ваквото нешто е во најмала рака недозволиво. Не може да се занемари фактот дека дури и кога судиите донесуваа решение за вештачење, некои судии инсистираа вештаците да го утврдат и процентот, што би значело и да ја донесат одлуката. Сепак, ова не го оправдува постојното законско решение.

Со доставувањето на вештачењето со тужбата или одговорот на тужбата не постои можност да се елиминираат и случаите во кои вештакот треба да биде изземен, затоа што во многу случаи вештакот и не знае за постоењето на причините што можат да доведат до негово изземање. Сето ова се одбегнува доколку судот го наредува вештачењето.

2. Проблеми со вештачењето воопшто

Мора да се напоменат и некои проблеми во врска со вештачењето што опстојуваат во судската практика со години наназад без оглед дали изготвувањето на вештачењето е определено од страна на судот или по барање на странката.

Првиот проблем е недетектирањето на спорните прашања, од аспект дали тие се спорни како фактичко или правно прашање.

Многу често се бара од вештаците да дадат одговор на правни прашања, што не само што е недозволиво туку е и спротивно на законот.

Се случува судот да постави прашање дали тужителот има право „да му припадне нешто“, „дали тужениот должи нешто“ и сл. Во овој момент, кога странките сами го доставуваат вештачењето, ваквото нешто е речиси правило. Судијата како да добива замена во вештакот.

Од аспект на постапувањето на судот, фазата во која се детектираат спорните прашања е подготвителното рочиште. Судот мора да го одржи тоа на начин што ќе ги поттикне странките да ги изнесат сите решителни факти и да предложат докази заради нивно утврдување. Тоа значи дека подготвителното рочиште никако не смее да се сведе на останување на тужбата и одговорот на тужбата, туку мора суштински „да се претресат“ сите аспекти на спорот. За ова треба добра подготовка од страна на судот, но и од странките, односно нивните полномошници. Во оваа фаза треба да се отворат и правните прашања, од чиешто расправање, пак, ќе зависи и предлагањето на доказите.

3. Супервештачењето како законско решение

Супервештачењето како законско решение исто така е проблематично. Согласно член 246 став 2 од ЗПП, кога податоците на вештаците за нивниот наод не се согласуваат суштествено или наодот на еден или на повеќе вештаци е нејасен, нецелосен или е во противречност самиот со себе или со испитаните околности, а тие недостатоци не можат да се отстранат со повторно сослушување на вештаците, судот може да определи супервештачење што ќе се изврши во роковите определени во член 245 став1 од ЗПП.

Примената на оваа одредба значи дека судот може, но и не мора да определи супервештачење. Пред сè, има недоследност во законската терминологија, затоа што во случаите од член 235 став 2 законот оперира со терминот нареди, а во овој случај определи. Ваквата недоследност во употребата на терминологијата можеби и не предизвикува толку проблем колку што предизвикува проблем непрецизност на одредбата, а тоа е дека „судот може да определи супервештачење“.

Се поставува прашањето како судот ќе одлучи дали да определи супервештачење или не кога тоа се определува во случај кога податоците на вештаците за нивниот наод не се согласуваат суштествено или наодот на еден или на повеќе вештаци е нејасен, нецелосен или е во противречност самиот со себе или со испитаните околности, а тие недостатоци не можат да се отстранат со повторно сослушување на вештаците. Дали тоа значи дека судот може да прифати некое од вештачењето како доказ од кое можат да се утврдат правно-релевантни факти, затоа што тоа е логично, изготвено врз

основа на факти и докази што се веродостојни и сл., а другото вештачење не е изготвено на овој начин. Сепак, практиката покажува дека во 100% од случаите кога вештачењата суштествено не се согласуваат судот определува супервештачење. Уште повеќе што и странките кои ги доставиле вештачењата предлагаат судот да не прави обид да ги усогласи, затоа што однапред знаат дека вештаците нема да се усогласат. Всушност, тоа го знае секој судија од лично искуство.

Супервештачењето отвора исти прашања како и вештачењето што се определува со наредба на судот во смисла на член 235 став 2 од ЗПП, а тоа е дека со супервештачењето повторно доаѓаме во ситуација судот да побара од вештакот да се произнесе и на околности за кои судот смета дека треба да се произнесе. Секако дека судот кога го определува супервештачењето покрај околностите за кои странките побарале вештачење може да побара од вештакот да се произнесе и за други околности. Тоа е така затоа што законот не го забранува тоа, а од друга страна судот е во обврска да се грижи да се расправат сите спорни прашања, а во конкретниот случај се работи за прашања за кој и нема стручни знаења.

Сега, повторно се враќаме на почетокот дека судот сепак може да нареди вештачење и да „трага по вистината“, но за тоа треба да „се создадат“ претпоставки. Односно, странките треба да достават две вештачења во кои вештаците за нивниот наод не се согласуваат суштествено или наодот на еден или на повеќе вештаци е нејасен, нецелосен или е во противречност самиот со себе или со испитаните околности, а тие недостатоци не можат да се отстранат со повторно сослушување на вештаците.

4. Увидот како законско решение што е проблематично

Сето погоренаведено речиси во целост се однесува и на доказот увид. Член 212 од ЗПП утврдува дека увидот се презема само на предлог на странката, кога за утврдување на некој факт или за разјаснување на некоја околност е потребно непосредно забележување на судот. Увидот може да се врши и со учество на вештаци кои ги обезбедува странката која го предложила увидот.

Што значи ова конкретно?

Дека странката е таа која знае дали на судот му е потребно непосредно забележување што е апсурдно, а за да биде апсурдот уште поголем, странката е таа што знае дали покрај непосредното забележување на судот му е потребна и помош од вешто лице.

Без оглед што истражното начело е напуштено, увидот е доказ за кој судот мора да одлучи дали ќе го изведе, и тоа сам или во присуство на вештак. Ова од едноставна причина што само судот знае дали му е потребно непосредно забележување или не.

Секако дека странката може да предложи увид, судот ќе се произнесе дали му е потребен или не, а токму од причина што единствено тој знае дали му е потребно такво нешто или не.

5. Причините за изменување на Законот за парничната постапка во делот за вештачењето

Секој што секојдневно го практикува Законот за парничната постапка знае дека со измените на Законот за парничната постапка од 2010 година сакаше да се постигне забрзување на судските постапки, кога се измени главата XXVII во делот на доказите увид и вештачење.

Дали се постигна тоа?

Апсолутно не. Најнапред, огромен дел од предметите завршуваат со супервештачење, но пред тоа има и други фази од постапката што не се одвиваат толку „брзо“. Кога тужениот ќе ја прими тужбата, доколку во неа има вештачење, тогаш најчесто веднаш се обраќа до вештак за изготвување на вештачење и речиси во 100% од случаите рокот што судот го определил за доставување тужба не е доволен за да се достави одговор на тужбата со вештачење. Тогаш, тужениот ќе достави одговор на тужбата и доказ дека се обратил до вештакот да изготви вештачење, но тоа не е изготвено поради кусиот рок. Судот, пак, обврзан со роковите од член 271 од ЗПП, должен е во рок од осум дена да закаже подготвително рочиште и тоа треба да го одржи во рок од 50 дена сметано од денот на закажувањето. Ова значи дека судот и странките однапред знаат дека, најверојатно, вештачењето ќе биде доставено непосредно пред подготвителното рочиште или на подготвителното рочиште, што секако доведува до негово одлагање.

По приемот на вештачењето доставено од тужениот, тужителот ќе истакне забелешки какви што истакнува и тужениот на вештачењето доставено од тужителот. Во зависност од тоа кога е примено вештачењето од тужениот, тогаш ќе бидат дадени и забелешките по кои секако треба да се произнесе тужителот. Произнесувањето најчесто значи и консултација со вештакот кој го изготвил неговото вештачење, а тоа не подразбира дека ќе ги следи роковите во кој судот ги закажува рочиштата, што, пак, доведува до ново одлагање.

Откако ќе бидат дадени забелешките, судот ќе направи обид да ги усогласи вештаците, за што е потребно нивно сослушување или писмено произнесување. Во зависност од тоа дали вештаците ќе ги достават навремено своите произнесувања по забелешките ќе зависи дали судот ќе одржи рочиште или не.

На крајот, доколку вештаците останат на своите првобитно дадени наоди и мислења судот може да определи супервештачење за кое рековме дека се определува речиси без исклучок. Грубо пресметано, најмалку четири подготвителни рочишта ќе се одложат поради вештачењето.

Доколку судот го определува вештачењето, тоа ќе се направи на првото подготвително рочиште. Ова од причина што на подготвителното рочиште странките ќе се произнесат кои факти се спорни, па судот со поставување прашања и со поттикнување на странките да ги изнесат сите решителни факти и да предлагаат докази ќе утврди кои факти се спорни и за чие утврдување судот нема потребни знаења, па ќе биде потребно вештачење.

Проблеми во врска со спорите од мала вредност согласно сегашното законско решение:

Согласно сегашното законско решение, спор од мала вредност како во редовната парница, така и во стопанските спорови се спорови што се однесуваат на побарување во пари што не го надминува износот од 600.000 денари.

Несфатливо е овој износ да биде ист и за стопански спор и за редовна парница со оглед на фактот што во граѓанските спорови, имајќи ја предвид финансиската моќ на граѓаните, овој износ никако не може да биде за спор од мала вредност. Измените што се направија во 2005 година по однос на вредноста на спорот од мала вредност, како што беше кажано од Министерството за правда, биле по укажување на Светската банка заради забрзување на постапките. Ова значи дека не само што беше непотребна оваа измена туку и со ништо не е оправдана. Доколку се има предвид дека никаде во Европа износот од 10.000 евра не претставува износ што го квалификува спорот како спор од мала вредност.

Втора причина со овие измени е што се дозволи жалба на фактичката состојба што го изедначи овој спор во целост со редовната парница, а остана одредбата дека не се одржува подготвително рочиште, туку веднаш се закажува рочиште за главна расправа, што доведе до целосно конфузна постапка.

Делот за судскиот платен налог и за одлучувањето по приговор на нотарскиот платен налог:

Со измените на Законот за нотаријат се коригираше решението со кое доверителот можеше да поднесе предлог за донесување решение за издавање на нотарски платен налог исклучиво преку полномошник адвокат, но не се исправи целосно противуставното решение и за должникот за кого сè уште стои обврската приговор против нотарскиот платен налог да мора да го поднесе преку полномошник адвокат.

Главата што се однесува на постапката по приговор против нотарскиот платен налог сè уште не е доволно разработена и има неусогласеност во Законот за нотаријат, во делот на вршењето на доставата на законот за парничната постапка.

Со оглед на тоа што веќе е изготвен нацртот на Законот за парничната постапка во кој се предложија решенија за надминување на овие проблеми, да се надеваме дека ќе бидат прифатени и од Собранието на Република Северна Македонија.

3. Материјалното право

Со оглед на тоа што е почнат процесот на кодификација на граѓанското право, а тој процес е многу обемен и долготраен и немаме сознанија во која фаза е, па мора да се направи напор континуирано да се работи, затоа што, со оглед на тоа што се носат нови закони, доколку не се следат измените, голем дел од трудот ќе биде без ефект и уште повеќе ќе се одолжува целиот процес. Во овој момент, поголем проблем е неусогласеноста на материјалните закони што од различен аспект третираат еден ист проблем. Нужна е детална анализа на законите по групи, заради утврдување на наведените недоследности.

4. Следење на практиката на Европскиот суд за човекови права

Континуирана обука за сите судии од аспект на практиката на ЕЧП, затоа што одлуките се извор на право. Задолжителна опфатеност на сите судии кои работат на граѓанската материја. Обука за предавачите кои работат во Академијата за судии и обвинители во врска со практиката на ЕЧП.

Сè што е наведено е само појдовна основа за реформите во граѓанското право, што доколку навистина почнеме сериозно да ги спроведуваме, ќе покажат колку работи навистина ќе мораме да смениме. Сепак, волјата за реформи и почетокот е многу важен, сметам дека имаме волја, но само треба да се направи избор на луѓе кои ќе бидат предводници на реформата во која сите што сме дел од правосудниот систем активно ќе учествуваме. Тоа е наша должност и за тоа не треба да се дискутира.

5. Уедначеноста на судската практика

Од досегашното искуство можам да заклучам дека неуедначеноста на судската практика произлегува од неколку причини: Немање одделенија за следење на судската практика, немање на лесен пристап до правосилните судски одлуки, недоволно познавање на материјалното право од страна на судиите, можеби и „желбата“ на некој од судиите токму на тој начин да одлучи и фактот дека определени судии сè уште не размислуваат дека одлуката треба да биде донесена согласно со уставот, законите, практиката на ЕСЧП, согласно општествените прилики и моментот на донесување, а сето тоа да биде проследено и со правичноста.

Во граѓанското право не постои закон што не е во сила. Имено, кога се разрешува еден граѓанско-правен однос, тој се разрешува согласно со законите што биле во важност при неговото настанување, но мора да се води сметка и за моментот во кој се разрешува, притоа да не се повреди начелото на законитост, а де се води сметка и за правичноста.

Ова може да се објасни со пример:

Во минатиот правен систем (СФРЈ), градежното земјиште не беше во промет, тоа беше во сопственост на државата (општествена сопственост), а под определени услови граѓаните имаа право да го користат. Поранешните сопственици на градежното земјиште не смееја да го отуѓуваат. Во реалноста се случуваше спротивното. Поранешните сопственици на градежното земјиште го продаваа со склучување на меѓусебен договор со купувачите. На истото земјиште купувачите градеа семејни куќи во кои живеат со децении. Се донесе закон за легализација на овие објекти. Продавачите на земјиштето го приватизираа земјиштето и, доколку беа чесни, го пренесуваа правото на сопственост на купувачите, но многу често тоа не го правеа, користејќи ја законската одредба дека градежното земјиште не било во промет во моментот на продажбата, па со тоа договорот е ништовен. Многу купувачи поднесоа тужби за утврдување право на сопственост врз основа на тие договори, повикувајќи се на член 99 од Законот за облигациските односи, дека доколку забраната за склучување на договорот е од помало значење, странката не може да се повикува на неа. Првостепените судови ги усвојуваа овие тужбени барања што не беа во мал број. На некои пресуди не беа изјавени жалби, некои пресуди беа потврдени, но некои пресуди беа укинати, а доколку судот донесеше иста пресуда, тогаш тие беа преиначени и тужбеното барање беше одбиено, со образложение дека договорот за купопродажба во моментот на склучување бил ништовен.

Ова значи дека не само што немаме уедначена практика туку и судовите при одлучувањето не водат сметка за законот, затоа што со донесување на Законот за градежно земјиште, градежното земјиште е во промет, со што директно се применува член 99 од Законот за облигациските односи, бидејќи не само што забраната е од помало значење туку и таа веќе не постои, донесен е закон за легализација на бесправно изградените објекти за чијашто градба дури и

кривично се одговараше во времето кога биле градени и се дозволува некој што продал нешто повторно да изнудува пари од купувачот доколку сака да си го легализира објектот.

Ова е само еден пример како судовите не смеат да постапуваат и како мораат да ги толкуваат законите согласно целта на донесување, времето на донесување и правичноста.

Само судии кои имаат широки познавања и моќ за толкување на законите од историски, културолошки и секаков друг аспект, а притоа да не го повредат законот, можат да одлучуваат за правата на граѓаните. Одлучувањето во судска постапка е сложен процес и никако не може да се сведе на администрирање и просто подведување на фактичката состојба под една законска норма без да се даде аргументирано образложение од секој аспект.

Спроведувањето на секоја реформа е тежок процес што бара многу работа, посветеност, но нам не само што ни е неопходен туку е и единствен услов навистина да станеме држава каква што посакуваме сите. Не помалку важно е да се напомене дека реформата мора да се спроведе истовремено во сферата на персоналните решенија, материјално-техничката опременост, процесните закони, материјалните закони, затоа што секое поинакво пристапување кон реформата нема да биде реформа.

